

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayı:1969/1

Karar Sayısı:1969/7

Karar günü:30/1/1969

Resmi Gazete tarih/sayı:23.5.1969/13205

İtiraz yoluna başvuran : Bahçe Asliye Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu: 1 Kasım 1339 günlü ve 367 sayılı Rüyeti bir mahal mahkeme veya daireî adliyesine ait olan deavi ve mesalihi, diğer mahal mahkeme veya daireî adliyesinde muvakkaten rüyet ve hükkâm ve müstantikler ve hâkim muavinleriyle müddeiumumilere vazifeî asliyelerine ilâveten vezaiî sâirei adliyeyi dahi kezalik muvakkaten ifa ettirmeğe Adliye Vekâletinin mezunuyetine dair Kanunun Anayasa'nın 32., 132., 134. ve 136. maddelerine aykırı bulunduğu kanısı ile ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın 151. maddesine dayanılarak Mahkememize başvurulmuştur.

1. Olay :

Av tüfeğiyle adam yaralamak eyleminden, birinci sanık hakkında, Türk Ceza Kanununun 456/2. ve 457. maddeleri uyarınca cezalandırılmak üzere. Bahçe Asliye Ceza Mahkemesinde son tahkikatın açılmasına ve ikinci sanığın muhakemesinin men'ine Bahçe Sorgu Hâkimliğince 8/11/1968 gününde 968/43 - 47 sayılı ile karar verilmiş ve dâva Bahçe Asliye Ceza Mahkemesinin 968/94 esas sayısına geçilmiştir.

Asliye Ceza Hâkimine 367 sayılı Kanuna dayanılarak sorgu hâkimliği yetkisi de verilmiş olduğundan, sorgu hâkiminin yıllık iznini kullanageldiği zamana rastlayan 20/9/1968 gününde Asliye Ceza Hâkimi, sanıkları sorguya çekmek, şikâyetçiyi ve tanıklardan ibişini dinlemek suretiyle ilk soruşturmanın yürütülmesine katılmış bulunmakta idi.

Duruşma 3/12/1968 günü açılmış ve Asliye Ceza Hâkiminin yetkili sorgu hâkimi sifatiyle işin ilk soruşturmasında bulunmasından dolayı ortaya çıkan durum üzerinde düşüncesi sorulan Cumhuriyet Savcısı, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 14. maddesi uyarınca dâvanın nakli için dosyanın ağır ceza mahkemesine gönderilmesini istemiştir.

Bunun üzerine mahkeme, Asliye Ceza Hâkimine sorgu hâkimliği yetkisinin verilmesine dayanak olan 367 sayılı Kanunu bir yandan Anayasa'nın 32., 132. ve 136. maddelerine aykırı gördüğü, bir yandan da yine bu Kanunun yürürlükte bulunup bulunmadığı konusunda ve 45 sayılı Kanunda geçen "geçici yetki vermek" (29/6. ve 32/4. maddeler) deyiminin kapsama, esas ve şartları ve uygulama yeri üzerinde tereddüde düştüğü için 367 sayılı Kanunun iptalini; kanun zimmen ortadan kalkmış ise bu durumun belirtilmesini; "geçici yetki vermek" deyiminin açıklanmasını ve 45 sayılı Kanununa bu konuda gerekli hükümlerin konulabilmesini sağlamak üzere Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve sanığın tutuklu olması dolayısıyla dosyanın Osmaniye Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine 3/12/1968 gününde karar vermiştir.

III. 1/Kasım/1339 günlü ve 367 sayılı Kanun:

1/Kasım/1339 günlü ve 367 sayılı Kanun şöyledir :

(Madde 1- Rüyeti bir mahal mahkemesi veya daireî adliyesine ait olan deâvi ve mesâlihi, diğer mahal mahkeme ve ya daireî adliyesinde muvakkaten rüyet ve hükkâm ve müstantikler ve

Esas Sayı:1969/1
Karar Sayısı:1969/7

hâkim muavinleri ile müddeiumumlere vazifeî asliyelerine ilâveten vezaiî saireî adliyeyi dahi kezalik muvakkaten ifa ettirmeğe Adliye vekili mezundur.

Madde 2- 8 Şevvel 1334 ve 25 Temmuz 1332 tarihli Kararname mülğadır.

Madde 3- İşbu Kanun tarihi neşrinden itibaren mer'idir.

Madde 4- İşbu Kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.)

IV. Mahkemenin dayandığı Anayasa hükümleri:

Mahkemenin gerekçesine dayanak yaptığı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 32., 132., 134. ve 136. maddeleri şöyledir :

(Madde 32- Hiç kimse tabiî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabiî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.

Madde 132- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasa'ya kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiç bir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görölmekte olan bir dâva hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değıştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

Madde 134- Hâkimlerin nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değıştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı soruşturma yapılmasına ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve diğér özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre, kanunla düzenlenir.

Hâkimler altmış beş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler. Askerî hâkimlerin yaş haddi kanunla belli edilir.

Madde 136- Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.)

V. İlk inceleme:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi gereğince 30/1/1969 gününde yapılan ilk incelemede ilk inceleme raporu, Bahçe Asliye Ceza Mahkemesinin 30/12/1968 günlü yazısına bağılı 3/12/1968 günlü ve 968/94 sayılı gerekçeli kararı ve ekleri okunduktan sonra önce 1 Kasım 1338 günlü ve 367 sayılı Kanunun yürürlükte olup olmadığı üzerinde görüşme açıldı.

1- 367 sayılı Kanunun yürürlükte olup olmadığı sorunu:

Göröldüğü üzere 367 sayılı Kanunun 1. maddesi :

Esas Sayı:1969/1
Karar Sayısı:1969/7

a) Görülmesi bir yerin mahkemesine veya adalet dairesine ilişkin dâvaların ve işlerin başka yer mahkemesine veya adalet dairesine geçici olarak gördürülmesini;

b) Hâkimlere, sorgu hâkimlerine, hâkim yardımcılara ve Cumhuriyet savcılarına asli görevlerine ek olarak başkaca adalet görevlerinin yine geçici olarak gördürülmesini, öngörmekte ve bu konularda Adalet Bakanına yetki tanımaktadır.

Olayda bir Asliye Ceza Hâkimine geçici ve ek olarak sorgu hâkimliği görevi verilmesi söz konusu olduğundan 367 sayılı Kanunun, olayın kapsamı içinde yani yalnız bu açıdan, yürürlükte bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

22/4/1962 günlü ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu, "geçici yetki verme" yi 29. maddesinin 6 sayılı bendiyle Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünün görevleri arasına almış; hâkimlere yetki verilmesi konusunu, atanma ve izin konulan ile birlikte, mesleğin icaplarına uygun ve ilgililerin haklarını koruyacak biçimde plânlara bağlama görevini de Genel Kurula bırakmıştır. (Madde 32 - 4 sayılı bent.) 45 sayılı Kanunun 103. maddesi Hâkimler Kanununun ve öteki kanunların bu kanuna uymayan hükümlerini kaldırmakta ve kaldırma hükmü, aynı kanunun 104. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Yüksek Hâkimler Kurulunun fiilen göreve başladığı tarihte (22/12/1962 günü) yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

45 sayılı Kanunda yer alan "geçici yetki verme" ye ilişkin hükümler konuyu sadece yetkiyi verecek merci bakımından düzenlemiş ve öteki yönlerde, söz gelimi kimlere, hangi konularda yetki verilebileceğine ilişkin olarak, 367 sayılı Kanununun 1. maddesindeki gibi, başkaca ayrıntılı bir hüküm getirmemiştir. Şu duruma göre 367 sayılı Kanunun 1. maddesinde yer alıp da 45 sayılı Kanunla çatışan ve 103. madde uyarınca yürürlükten kalkmış bulunması gereken tek hüküm hâkimlere geçici olarak ek görev verilmesinde Adalet Bakanını yetkili kılan hükümdür. O halde bunun dışında 1 Kasım 1339 günlü ve 367 sayılı Kanunun konunun ve olayın kapsamı içinde, yürürlükte bulunduğu kabulü zorunlu olur. Üyelerden Hakkı Ketenoglu 367 sayılı Kanunun sadece Adalet Bakanına yetki veren bir kanun olduğunu ve bu nedenle de 45 sayılı Kanunun 29., 32. ve 103. maddelerinin hükümleri karşısında, yürürlükten kalkmış bulunduğunu ileri sürerek yukarıdaki görüşe katılmamıştır.

2- Mahkemenin 367 sayılı Kanunu uygulama durumunda olup olmadığı 'orunu :

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 151. maddesi, bir dâvaya bakmakta olan mahkemeye ancak o dâvada uygulanacak kanun hükümlerinin iptali için Anayasa mahkemesine başvurma yetkisini tanımıştır. Aynı hüküm, 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 27. maddesinde de vardır.

Olayda; Asliye Ceza Hâkiminin durumunun, bir yerde asli görevli sorgu hâkimi iken aynı yerin Asliye Ceza Hâkimliğine atanan kimsenin önce sorgu hâkimi niteliği ile baktığı bir işin asliye ceza hâkimi olunca yargılanmak üzere eline gelişi durumundan değişik bir yönü yoktur. Burada önemli olan asliye ceza hâkiminin bir işe önce sorgu hâkimi niteliği ile bakmış olmasıdır. Ortaya çıkan ve çözümlenmesi gereken hukuk sorunu budur. Sorgu hâkimliği niteliğinin asli görevden mi yoksa geçici yetkiden mi gelmiş bulunduğu, ortadaki hukuk sorununu hiç bir bakımdan etkilemeyen, ayrıntı kabilinden bir olgudur. Mahkeme olayda 367 sayılı Kanunun değil, hâkimin bir dâvaya bakmasına engellik eden hallere ilişkin kanun hükümlerini gözönünde bulunduracak ve uygulayacaktır. Sorgu hâkimliği yetkisinin 367 sayılı Kanuna göre verilmiş bulunması, iş Asliye Ceza Mahkemesine intikal etmeden önce oluşup bitmiştir ve artık iptali istenen kanunun Asliye Ceza Mahkemesindeki dâvada değil, sorgu hâkimliği görevi yapılırken ancak uygulama yeri bulunduğundan söz edilebilir. 367 sayılı Kanunun Asliye Ceza Mahkemesinin bıraktığı 968/94 esas sayılı dâvada uygulama yeri bulunduğu ileri sürülmesi ise, yalnız hâkimin asliye ceza hâkimini geçici yetki yoluyla yapmakta bulunması halinde düşünülebilir.

Esas Sayı:1969/1
Karar Sayısı:1969/7

Şu duruma göre mahkemenin, 367 sayılı Kanunu. Anayasa'nın 151. ve 44 sayılı. Kanununun 27. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesine getirmeye yetkisi yoktur; itirazın hu yönden reddi gerekir.

Başkan Vekili Lûtfi Ömerbaş. Üyelerden Salim Başol, Muhittin Taylan, Recai Seçkin, Ziya Önel ve Muhittin Gürün itirazın reddi gerektiği görüşüne katılmamışlardır.

VI. Sonuç:

1- 1 Kasım 1339 günlü ve 367 sayılı Kanunun, konunun ve olayın kapsamı içinde, yürürlükte bulunduğu üyelerden Hakkı Ketenoglu'nun karşı oyu ile ve oyçokluğu ile;

2- Aynı kanunun, Bahçe Asliye Ceza Mahkemesinin bakmakta bulunduğu dâvada uygulanacağı hüküm olmadığına ve Anayasa'nın 151. ve 44 sayılı Kanununun 27. maddelerine uymayan itirazın yetki yönünden reddine; Başkan Vekili Lûtfi Ömerbaş, üyelerden Salim Başol, Muhittin Taylan, Recai Seçkin, Ziya önel ve Muhittin Gürün'ün karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile

31/1/1969 gününde karar verildi.

Başkanvekili
Lûtfi Ömerbaş

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Salim Başol

Üye
A. Şeref Hocaoglu

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoglu

Üye
Fazlı Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Recai Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Muhittin Gürün

Esas 69/1, karar 69/7 sayılı ve 30/1/1969 günlü karar için karşı oy yazısı

Esas Sayı:1969/1
Karar Sayısı:1969/7

Asliye Ceza Mahkemesine sorgu hâkiminin son soruşturmanın açılması karan ile gelen bîr dâvada Asliye Ceza Hâkiminin, son soruşturma açılmasına ilişkin sorgu hâkimi kararının böyle bir karar vermeye yetkili bir hâkim tarafından verilmiş olup olmadığım inceleme görevi vardır. Çünkü usul ve yasa hükümlerine uygun olarak yetkili kılınmış olmayan bir yer hâkiminin verdiği son soruşturmanın açılması karan üzerine dâva geçerli olarak Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmiş sayılamaz, Çoğunluğun görüşü bu hukuk kuralına aykırı bulunduğu için karara karşıyız.

Başkan Vekili
Lûtfi Ömerbaş

Üye
Salim Başol

Üye
Recai Seçkin

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Ziya Önel

Üye
Muhittin Gürün

MUHALEFET ŞERHİ

Hâkimlere geçici yetki verme görevi, 45 sayılı Kanunla düzenlenmiş olduğundan 367 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle itiraz ve iptale konu olamayacağı kanısındayım ve kararın birinci bendine karşıyım.

Üye
Hakkı Ketenoğlu